

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ТЕРМІНОСИСТЕМІ «МОБІЛЬНИЙ ЗВ'ЯЗОК»

Ковальчик Христина Романівна,

доцентка кафедри іноземних мов гуманітарного спрямування

Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: 0000-0001-5588-9538

У статті розглянуто продуктивні словотвірні процеси в неології як: конверсія, афіксація, компресія тощо. Досліджувані неологізми поділено на кілька семантичних груп, що позначають поняття, які пов'язані з мобільними телефонами, запозичення – як елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція тощо).

Проте навіть у найтитуловніших дослідженнях з неології немає узагальненого структурного та лексико-семантичного аналізу неологізмів досліджуваної сфери «мобільний зв'язок». Інтенсивне впровадження мобільних і комп'ютерних технологій у життя сучасного суспільства, зумовлюють постійну появу інформаційних неологізмів, які виконують у мові номінативну функцію.

Стверджується, що неологізм – це слово-термін, яке за єдністю форми та змісту у порівнянні з уже існуючими у словниковому фонді мовними одиницями є новим і входить у використання носія мови, тобто лексична одиниця, що сприймається як нова протягом деякого часу більшістю членів певної комунікативної спільноти.

Акцентовано на тому, що нові слова, терміни мобільного зв'язку, що виникають у наслідок дії внутрішніх чинників мовного процесу, також пов'язані з дією внутрішніх законів мови – закону аналогії, закону мовної економії, тенденції до однотипності тощо.

Для адекватного розуміння семантики неологізму, потрібно знати не лише його морфологічну будову, а й відмінність від загальноживаного слова, а також його конотацію, особливості контекстуального функціонування у спеціальних текстах.

Виокремлені ключові групи неологізмів: назви пристроїв та їх типи, явища, які пов'язані з пристроями; програми та додатки; фізичні, психологічні та ментальні проблеми, які виникають унаслідок надлишкового користування мобільними телефонами; комплектуючі та запчастини мобільних телефонів; додаткові пристрої та аксесуари тощо.

Перспектива подальших досліджень вбачається у конотативному потенціалі розвитку сфери мобільних технологій, появи у ній все більшої кількості неологізмів, які потребують нових наукових розвідок.

Ключові слова: терміносистема, неологізм, сфера мобільних технологій, словотвірність в неології, запозичення, неологічна семантика, контекстуальний смисл, диференційна ознака, дериваційний процес.

Kovalchuk Khrystyna. Innovative processes in the terminology system «mobile communication»

Abstract. The article considers productive word-forming processes in neology such as: conversion, affixation, compression, etc. The studied neologisms are divided into several semantic groups, denoting concepts related to mobile phones, borrowings – as an element of a foreign language (word, morpheme, syntactic construction, etc.).

However, even in the most thorough studies of neology, there is no generalized structural and lexical-semantic analysis of neologisms in the studied area of 'mobile communications'. The intensive introduction of mobile and computer technologies into the life of modern society leads to the permanent appearance of information neologisms, which perform a nominative function in language.

It is argued that a neologism is a word-term that, in terms of the form's unity and content in comparison with the linguistic units already existing in the vocabulary. It is new and enters the use of the native speaker; that is, a lexical unit and perceived as new one for some time by the majority of members in a certain communicative community.

It is emphasized that new words, mobile communication terms, which arise as a result of the action and internal factors of the language process, are also associated with the action of internal laws in language – the law of analogy, the law of linguistic economy, the tendency to uniformity, etc.

For an adequate understanding of the semantics in neologism, it is necessary to know not only its morphological structure, but also its difference from a commonly used word, as well as its connotation, and the features of contextual functioning in special texts.

The key groups of neologisms are identified: names of devices and their types, phenomena associated with devices; programs and applications; physical, psychological and mental problems that arise as a result of excessive use of mobile phones; components and spare parts for mobile phones; additional devices and accessories, etc.

The prospect of further research is seen in the connotative potential of the development in the field of mobile technologies, the appearance in it of an increasing number of neologisms that require new scientific explorations.

Key words: terminological system, neologism, field of mobile technologies, word formation in neology, borrowing, neological semantics, contextual meaning, differential feature, derivational process

Постановка проблеми. На підставі наукових студій неологізм трактуємо як слово, що за єдністю форми та змісту, порівняно з існуючими в словниковому складі мовними одиницями, є новим і входить вузус мови, тобто лексична одиниця, що сприймається як нова протягом деякого часу більшістю членів певної комунікативної спільноти. Мовна система збагачується, реагуючи на виникнення нових понять у розвитку сучасного науково-технічного прогресу. Основу фонду неологізмів поповнили сфери мобільних технологій лексеми на позначення людей як користувачів, пристроїв комунікації, феноменів, що виникли у цій сфері та процесів.

Висвітлення інноваційних процесів у спеціальній термінології сучасної англійської мови є доволі актуальною, оскільки англійська мова як *lingua franca* перебуває на піку розвитку сучасної цивілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. До витоків сучасної неологічної лексики відносимо такі наукові розвідки: Заботкіної В. І., Зацного Ю. А., Левицького А. Е., Arnold I. V., К. Хеллер., Д. Херберг та інших. Проблеми визначення терміна «неологізм» присвячені наукові студії: Х. Бусмана, Ю. Карабана, В. Комісарова, Е. Сорокіної, М. Степанова, Р. Фішера та інших. Шляхи появи семантики й функціонування неологічних лексем розглядалися у дослідженнях мовознавців: Дзюбіної О. І., Новікової Є. Б., Зеленької А. С. та ін.

У статті розглянуто такі продуктивні словотвірні процеси в неології як: конверсія, афіксація, компресія тощо, у ракурсі яких, досліджувані неологізми поділено на кілька семантичних груп, що позначають поняття,

пов'язані з мобільними телефонами, запозичення – як елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція) тощо.

У статті аргументовано думку про те, що для належного розуміння суті неологізму треба знати не лише його морфологічну будову, семантичні особливості, що відрізняють його від загальновживаних слів, а й конотативні особливості контекстуального функціонування у спеціальному контексті. Більшість нових слів та необхідність і фіксування, стандартизації та кодифікації зумовили створення особливої галузі лексикології–неології – науки про неологізми та їх прикладне застосування.

Із кола застосування проблем і завдань неології дослідники виокремлюють такі: виявлення нових слів–термінів, їх правильне трактування, значення, формулювання нових тенденцій розвитку мови на підставі нових мовних одиниць, визначення способів їх утворення [1].

Проте навіть у найґрунтовніших дослідженнях з неології, попридетальний структурний та лексико-семантичний на сьогодні відсутній аналіз неологізмів з позиції появи все нових фахових смислоутворень досліджуваної сфери мобільного зв'язку.

Мета статті полягає у тому, щоб з'ясувати як термін *неологізм* із властивим йому інваріантним стабільним компонентом може потрапити у численні спеціальні контекстуальні смисли в окремій мовленнєвій ситуації, виявити іманентні ознаки, які є комунікативно–релевантними. Адже базові семантичні категорії «значення–смисли» забезпечують функційні можливості терміна «*неологізм*» у фаховій реалізації, тобто пояснюють семну

структуру терміна у лексикографічних джерелах та спеціальних текстах [5]. Власне на користь висунутої ідеї обґрунтовуємо тезу, що термін *неологізм* має інваріантний стрижень, який є абстрагованим, іманентним у численних мовленнєвих реалізаціях та спеціальних текстах [2, с. 33–37].

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз нової лексики терміносистеми «мобільний зв'язок», дає підставу говорити про зміну як концептуальної картини світу, лексичної (мовної) картини, про ті нові фрагменти суспільного досвіду, які потребують лексичної фіксації, а також про прагматичні чинники які впливають на створення та використання нових термінологічних одиниць: *digital crowding* – цифрове скупчення; *digital hangover* – цифрове похмілля; *text-walk* – писати повідомлення на мобільному телефоні в соціальних мережах на ходу; *skype sleep* – заснути одночасно з своїм співрозмовником (WNI), [14], які було перенесено з однієї галузевої мови до іншої.

Внаслідок мовних контактів, семантичні неологізми набули нового відтінку значення у терміносистемі «мобільний зв'язок», як інформаційні неологізми, що виконують у мові тільки номінативну функцію, позначаючи поняття, словотвірні моделі.

Наведемо такі приклади: *insider* (від англ.) *inside* – всередині, представник обмеженої групи людей, які мають доступ до конфіденційної інформації, недоступної широкій публіці; *пранк* – *prank* (від англ.) – розіграш, жарт, телефонний розіграш з метою спричинити неадекватну реакцію; *fishing* (від англ.) – рибальство; *інтернет шахрайство з метою виманювання у користувачів мережі персональних даних (паролів, логінів, номерів, кредитних карток) тощо* (MWO), [13].

З розвитком сучасних цифрових технологій мобільного зв'язку з'являються нові види обладнання, процеси, явища тощо, що зумовлюють потребу у їх номінації, супроводжують появу нових слів, поповнюють словниковий фонд сучасної англійської мови [3]. Поява нової лексики, що пов'язана з інноваціями у галузі мобільного зв'язку, сьогодні мало вивчена і недостатньо систематизована, що формує ціль окресленої статті: *e.g.: mousepotato* – людина, яка багато часу проводить за комп'ютером; *selficide* – спроба зробити селфі в умовах небезпечних для життя

або скорочення *YOLO* – *You Only Live Once* (OD), [9].

Дослідники слушно стверджують, що процестворення нових слів відображає у мові потреби суспільства вираження нових понять, які є своєрідним продуктом розвитку науки, техніки, культури, суспільних відносин тощо [4, с. 215–127].

Однозначно, має минути чимало часу, щоб нові терміни закріпились у мові, а їхня неологічна семантика вживання стала зрозумілою кожному фахівцеві відповідної сфери. Фактично неологізмами є ті слова, які, на слухну думку І. Арнольд (I. Arnold), утворюються за прикладами вже існуючих у мовній системі одиниць [8]. Особливо значна кількість нових лексичних одиниць виникла у зв'язку з розвитком комп'ютерної цифрової техніки та появою сучасних мобільних технологій.

За нашою методикою «значення–сенси» генералізовані ознаки диференціюють семантичний інваріант від інших тотожних понять того самого класу «породжуючи» кожного разу інші сенси вживання, як наприклад: 1) англ. *fake* (фейк) – підrobка, фальшивка – 1. неправдива інформація, яку ЗМІ подають як реальну новину. 2. шахрайські сайти (сторінки, акаунти) в мережі, засновані не тими особами, від імені яких їх заповнюють. [OD], [9].

У процесі дослідження сутності значення терміна *неологізм* на підставі узагальнених формул, контекстів, важливо, на думку дослідників, виявити внутрішній семантичний стрижень у вигляді архісеми, узагальної ознаки [6, с. 16–21].

Опираючись на такі продуктивні терміновірні процеси як: *конверсія*, *афіксація*, *компресія*, *аббревіатура* тощо, неологізми субмови мобільного зв'язку можна поділяти на кілька семантичних груп:

– лексичні одиниці, що означають поняття, пов'язані з мобільними телефонами та роботою на комп'ютерах: *trouble-shoot* – знищити частину даних у пам'яті комп'ютера. *This section provides information to help troubles hootnet work access protection and operating system development issues in Configuration Manager 2007.* – У цьому розділі подаються дані, які допоможуть усунути недоліки захисту доступу до мережі та розгорнути операційну систему у Configuration Manager 2007 (MWO), [13];

– запозичення – як елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція та ін.), які перенесено з однієї мови до іншої на підставі мовних взаємовпливів, а також сам процес контактування мов, тобто переходу елементів від однієї мови до іншої. Шляхом запозичення потреби номінації термінних понять найчастіше задовольнялися тоді, коли виникала необхідність віддзеркалитиреалії науково-технічного процесу суспільства чи наукові досягнення тієї чи іншої держави [7, с. 97–102];

– заслуговують на увагу семантичні неологізми, які набули нового смислового значення у термінах мобільного зв'язку. Прикладом такого неологізму є загальноновживане слово 'macintosh' – макінтош: «пальто або плащ із прогумованої тканини», яке в англійській терміносистемі «мобільний зв'язок» набуло спеціалізованого значення: *лінія персональних комп'ютерів, «комп'ютер фірми Apple Computer, несумісний з IBM»*; *bubble memory – a solid-state memory capable of storing large amounts of information in an extremely small area* [OALD], [11].

Окремо зазначимо, що поява лексичних термінних неологізмів пов'язана, передусім, з потребою називання реалій, які раніше не існували: *smartphone-смапффон, laptop-ленптон, gigabyte-гігабайт, driver-драйвер та ін* [CD], [10].

Додамо, що інтенсивне впровадження мобільних і комп'ютерних технологій у життя сучасного суспільства, зумовлюють появу *інформаційних неологізмів*, які виконують у мові явище номінативної функції, називаючи поняття: *cybersquatter – кіберсквотер – людина, яка перепродає доменні адреси; hosting – хостинг – послуга з надання дискового простору для фізичного розміщення інформації на сервері, що постійно перебуває у мережі; copypast – копіпаст – використання шляхом механічного копіювання інформації з чужих web-ресурсів на своїх web-сторінках тощо* [OD], [9].

Зазначимо, що у сфері мобільних інформаційних технологій, значна кількість термінів утворилась телескопією, як високо продуктивний спосіб: 'netiquette' походить від накладення двох слів *network – мережа і etiquette – етикет – правила, які прийняті у спілкуванні в мережі, webinar від web – мережа і seminar – семінар*, який

проходить у мережі без присутності людей; *netizen від network – мережа і citizen – громадянин, тобто позначає людину, яка проводить більшу частину часу в інтернеті; infomania – злиття слів information – інформація і mania – манія, що передає значення постійної перевірки соціальних повідомлень та інші* [MG], [12].

Іншим поширеним термінотвірним способом є скорочення неологізмів сучасної англійської терміносистеми «мобільний зв'язок», яка поповнює досліджувану сферу численними термінами: *e-quaintance – позначає знайомий, з яким спілкуються тільки по інтернету чи мобільному телефону, а не в реальному житті*. Термін походить від *acquaintance – знайомство* з приєднанням початкового *e-*, яке є скороченим варіантом від *electronic*. Аналогічно утворені терміни: *e-ticket – електронний квиток, e-wallet – електронний гаманець, e-business – купівля та продаж речей або послуг через інтернет, e-learning – онлайн навчання та багато інших* [OALD], [11].

Отже, загальноновживана та спеціальна лексика, що поповнюють мову мобільного зв'язку, своєчасно реагують на зміни в науково-технічній, соціальній, культурній та інших сферах носія мови та спричиняють появу у сучасній англійській мові величезної кількості неологізмів.

З огляду на незалежне розуміння суті неологізму треба знати не лише морфологічну будову терміна мобільного зв'язку, семантичні особливості, що відрізняють його від загальноновживаних слів, а також його конотацію, особливості контекстуального функціонування.

Абревіація становить також вагому групу неологізмів з семантичним полем «соцмережа» як явище мобільної комунікації, що здебільшого передається, акронімами: *HAND – have a nice day; KISS – keep it smile stupid etc* [15].

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямі. Отже, можемо стверджувати, що специфіка формування кожного неологічного терміна пов'язана з використанням окремої неолексеми, яка уможливорює її виокремлення та співвіднесеність до певної групи термінів «мобільний зв'язок». Тобто, неологізми сфери мобільного зв'язку відображають актуальний стан фахо-

вої лексики, а неологічна база, яка сформувалася за останні десятиліття, дає змогу осмислити термінотвірні процеси та механізми цієї сфери науки.

Таким чином, у підсумках зазначимо, що дериваційний, інноваційний потенціал загальноживаного слова ілюструє потенційність продукувати неологізми досліджуваної сфери мобільного зв'язку. Дослідження семантичних особливостей неологізмів терміносистеми «мобільний зв'язок» сучасної

англійської мови дає підстави стверджувати, що основу корпусу неологізмів становили неологічні терміни на позначення: людей як користувачів пристроїв комунікації, феноменів, які виникли у цій сфері та процесів, що можна виконувати за допомогою пристроїв.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у перманентному розвитку сфери мобільних технологій, появи у ній все більшої кількості неологізмів, які потребують подальших нових наукових розвідок.

Література:

1. Дзюбіна О. І. Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж twitter та facebook (на матеріалі англійської мови). Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2016. 206 с.
2. Дудок Х. Р. Особливості функціонування неологізмів в англійській терміносистемі мобільний зв'язок. Науковий журнал ВНУ імені Лесі Українки. Серія: Актуальні питання іноземної філології, м. Волинь, № 16, 2022. С. 33–37.
3. Дудок Р. І. Термінологічні студії: сучасний стан і перспективи розвитку (наукове видання.). Львів, 2024. 156 с.
4. Зацний Ю. А. Неологізми англ. мови 80–90х років XX століття. –Запоріжжя: РА «Тандем-У»; 1997. 396 с.
5. Зеленько А.С. Проблеми семасіології у філософсько-психологічному осмисленні. Монографія. Алма-матер. Луганськ, 2004. – 252 с.
6. Левицький А. Е. Актуальні проблеми розвитку неології (на матеріалі сучасної англійської мови). *Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка*. 2005. № 23. С. 16–21.
7. Огуй О. Д. Значення: цілісність чи окремий аспект? (Фізіологічно-психологічні основи формування значення та полісемії). *Мовознавство*. № 46. 1999. С. 46–54.
8. Arnold I. V. *The English Word*. Moscow, 1986. 296 p.
9. CD – Cambridge Dictionary [Електронний ресурс]. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>
10. MG – Mobile World's Glossary. Mobile Terms Dictionary / Lexicon. Copyright 1996-2003 IT paradise Pty Ltd ACN 102 722 529. URL: <http://www.mobileworld.org/glossary.html>.
11. OALD – Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. А. С. Хорнбі. Шосте вид. Oxford: Oxford University Press, 2000. 578 с.
12. OD – The Oxford Dictionary of New Words. Elisabeth Knowles, Julia Elliot. New York, Oxford University Press, 1997. 357 p.
13. MWO – Merriam-Webster Online. As Cited from Dictionary & Va transcription. April, 12. 2005. URL: <http://www.m.w.com/cgi-bin/dictionarybook>
14. WNI – Webster's Third New International Dictionary of the English Language. URL: <http://www.britannica.com/ebchecked/topic638670>.
15. Маслова А.І. Особливості неологізмів сфери технологій мобільного зв'язку та їх відтворення українською мовою. Пояснювальна записка. Запоріжжя. 2018. С.:1–147 URL: <https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/376c1ec4-b5cd-464c-9934-ba5e64b3493a/content>

References:

1. Dziubina, O. I. (2016). *Struktura, semantyka ta prahmatyka slenhovykh neolohizmiv sotsialnykh merezh Twitter ta Facebook (na materialy anhliiskoi movy): Dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: 10.02.04 [Structure, semantics, and pragmatics of slang neologisms in social networks Twitter and Facebook (based on English)]*. Lviv. 206 p. [in Ukrainian].
2. Dudok, Kh. R. (2022). *Osoblyvosti funktsionuvannia neolohizmiv v anhliiskii terminisystemi "mobilnyi zviazok" [Features of neologism functioning in the English terminology system "mobile communication"]*. *Naukovyi zhurnal VNU imeni Lesi Ukrainky. Serii: Aktualni pytannia inozemnoi filolohii*, (16), 33–37. [in Ukrainian].
3. Dudok, R. I. (2024). *Terminolohichni studii: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku [Terminological studies: Current state and development prospects]*. Lviv. 156 p. [in Ukrainian].

4. Zatsnyi, Yu. A. (1997). Neolohizmy anhliiskoi movy 80–90-kh rokiv XX stolittia [English neologisms of the 1980s–1990s]. Zaporizhzhia: RA “Tandem-U”. 396 p. [in Ukrainian].
5. Zelenko, A. S. (2004). Problemy semasiolohii u filosofsko-psykholohichnomu osmyslenni: Monohrafia [Problems of semasiology in philosophical and psychological interpretation: Monograph]. Alma-Mater. Luhansk. 252 p. [in Ukrainian].
6. Levytskyi, A. E. (2005). Aktualni problemy rozvytku neolohii (na materialy suchasnoi anhliiskoi movy) [Current problems of neology development (based on modern English)]. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni I. Franka, (23), 16–21. [in Ukrainian].
7. Ohui, O. D. (1999). Znachenia: tsilisnist chy okremyi aspekt? (Fiziolohichno-psykholohichni osnovy formuvannia znachennia ta polisemii) [Meaning: Wholeness or a separate aspect? (Physiological and psychological foundations of meaning and polysemy formation)]. Movoznavstvo, (46), 46–54. [in Ukrainian].
8. Arnold, I. V. (1986). *The English Word*. Moscow, 296 p.
9. CD – *Cambridge Dictionary*. Retrieved from: <https://dictionary.cambridge.org/>
10. MG – *Mobile World's Glossary*. Mobile Terms Dictionary / Lexicon. Copyright 1996-2003 IT paradise Pty Ltd ACN 102 722 529. Retrieved from: <http://www.mobileworld.org/glossary.html>.
11. OALD – *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. (2000). Oxford: Oxford University Press, 578 c.
12. OD – *The Oxford Dictionary of New Words*. (1997). Elisabeth Knowles, Julia Elliot. New York, Oxford University Press, 357 p.
13. MWO – *Merriam-Webster Online*. As Cited from Dictionary & Va = transcription. April, 12. 2005. Retrieved from: <http://www.m.w.com/cgi-bin/dictionarybook>
14. WNI – *Webster's Third New International Dictionary of the English Language*. Retrieved from: <http://www.britannica.com/ebchecked/topic638670>.
15. Maslova, A. I. (2018). Osoblyvosti neolohizmiv sfery tekhnolohii mobilnoho zviazku ta yikh vidtvorennia ukrainskoiu movoiu: Poyasniuvana zapyska [Features of neologisms in mobile communication technologies and their reproduction in the Ukrainian language: Explanatory note]. Zaporizhzhia. Retrieved from: <https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/376c1ec4-b5cd-464c-9934-ba5e64b3493a/content> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 16.08.2025

Стаття прийнята 08.09.2025

Статтю опубліковано 27.10.2025